

ISSN 2224-025X

НАУКОВІ ЗБІТКИ

Державного
природознавчого
музею

Випуск 41 / 2025

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 41

Львів 2025

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2025. – Вип. 41. – 234 с.

До 41-го випуску збірника «Наукові записки Державного природознавчого музею» увійшли статті та короткі повідомлення з природничої музеології, екології, зоології, ботаніки, а також інформація про діяльність музею у 2024 році, конференції і музейні проєкти.

Для екологів, зоологів, ботаніків, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ і організацій.

Proceedings of the State Natural History Museum. – Lviv, 2025. – Issue 41. – 234 p.

The 41th issue of the periodical «Scientific Notes of the State Museum of Natural History» includes articles and short reports of natural historical museology, ecology, zoology, botany, as well as information about the museum's activities in 2024, conferences, and museum projects.

For ecologists, zoologists, botanists, employees of museums of natural profile, reserves, national nature parks and other environmental institutions and organizations.

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2025.41>

ISSN 2224-025X

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного редактора

Відповідальний секретар

Технічний редактор

Капрусь І. Я. д-р біол. наук, проф.

Климишин О. С. д-р біол. наук, с.н.с.

Орлов О. Л. канд. біол. наук

Гураль Р. І. канд. біол. наук

Бокотей А. А. д-р біол. наук, с.н.с.; Войчишин В. К. канд. біол. наук, с.н.с.; Годунько Р. Й. канд. біол. наук, с.н.с.; Гураль-Сверлова Н. В. канд. біол. наук, с.н.с.; Дзюбенко Н. В. канд. біол. наук; Радченко О. Г. д-р біол. наук, проф.; Різун В. Б. канд. біол. наук, с.н.с.; Середюк Г. В. канд. біол. наук; Сусуловський А. С. канд. біол. наук, с.н.с.; Третяк П. Р. д-р біол. наук, проф.; Фальтинович В. д-р біол. наук, проф. (Польща); Царик Й. В. д-р біол. наук, проф.; Шрубович Ю. Ю. канд. біол. наук; Яницький Т. П. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kaprus I. Y. (*Editor-in-Chief*), Klymyshyn O. S. (*Associate Editor*), Orlov O. L. (*Managing Editor*), Gural R. I. (*Technical Editor*), Bokotey A. A., Voichyshyn V. K., Godunko R. J., Gural-Sverlova N. V., Dzubenko N. V., Radchenko O. G., Rizun V. B., Serediuk H. V., Susulovsky A. S., Tretjak P. R., Faltynowicz W., Tsaryk J. V., Shrubovych J. J., Yanitsky T. P.

*Рекомендовано до друку вченою радою Державного природознавчого музею
(протокол № 10 від 23 жовтня 2025 року)*

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2025

Короткі повідомлення

УДК 594.1 (477.87)

Глеба В.М.¹, Гураль Р.І.²

КИТАЙСЬКА БЕЗЗУБКА *SINANODONTA WOODIANA* (BIVALVIA: UNIONIDAE) У РИБОГОСПОДАРСЬКИХ СТАВАХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Китайська беззубка *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834) – далекосхідний вид, занесений до європейських водойм в останній третині XX ст., очевидно, внаслідок інтродукції рослинорідних далекосхідних риб (Юришинец, Корнюшин, 2001). Вважається одним з найнебезпечніших інвазійних видів у прісноводних екосистемах, може конкурувати з нативними двостулковими молюсками. Відзначається високою екологічною пластичністю, легко адаптується до існування в різноманітних стоячих і текучих водоймах.

В Україні найбільша кількість відомих знахідок *S. woodiana* стосується Одеської обл. (Аністратенко та ін., 2023; Сон, 2007), де цей молюск був вперше зареєстрований у 1999 р. (Юришинец, Корнюшин, 2001). У Закарпатській обл. *S. woodiana* вперше виявили в 2010 р. у старому руслі р. Латориці біля с. Соломоново, Чопська громада (Янович, Пампура, 2011). Пізніше цей вид спостерігали в деяких інших локалітетах вздовж течії Латориці (Чабанівка, Демечі), а з 2017 р. свіжі порожні мушлі *S. woodiana* зі збереженим лігаментом неодноразово знаходили на березі р. Уж на території Ужгорода (Аністратенко та ін., 2023). Поки що усі опубліковані знахідки стосувалися самої західної частини Закарпатської обл. (західніше Мукачева) та були в більшій чи меншій мірі пов'язані з річками (їх основними річищами, старицями та з'єднаними з ними каналами).

Проте, за спостереженнями першого автора, *S. woodiana* в Закарпатській обл. не лише трапляється зараз дещо далі на схід, але й успішно заселяє також інший тип водойм – великі стави (водосховища), які використовуються для вирощування риби. На початку 2025 р. ним було передано до малакологічного фонду Державного природознавчого музею НАН України дві вибірки *S. woodiana* з наступних локалітетів: 1) ок. с. Дунковиця, 48.324268N 22.891873E, 23.01.2025; 2) ок. с. Пістрялово, 48.378055N 22.814995E, 30.01.2025 (рис.). Більш раннє спостереження, зроблене в 2021 р. ще на одному ставі поблизу с. Залужжя (48.366975N, 22.862852E) і підтверджене фотографіями, було розміщене В.М. Глебою в одній з баз даних громадянської науки (UkrBIN, 2025).

Довжина стулок найбільшого екземпляра з Пістрялова, переданого до музею (рис.), становила близько 20 см, що може свідчити про сприятливі умови для *S. woodiana*. Для порівняння: у біометрично досліджених екземплярів цього виду з інших регіонів України (Одеська, Житомирська обл.) цей параметр не перевищував 18 см (Єрмошина та ін., 2019). Загалом у великих особин *S. woodiana* довжина стулок може досягати 20 см (Welter-Schultes, 2012), за іншими даними – 30 см.

Крім *S. woodiana*, у ставі поблизу Дунковиці було відмічено деякі інші види прісноводних молюсків (червевоногих і двостулкових): *Lymnaea stagnalis* (Linnaeus, 1758), *Radix auricularia* (Linnaeus, 1758), *Viviparus acerosus* (Bourguignat, 1862), *Anodonta anatina* (Linnaeus, 1758), *Unio tumidus* Philipsson, 1788. Знахідка у цьому локалітеті дунайського виду *V. acerosus* була описана нами раніше в окремій публікації (Gural et al., 2019). За винятком *S. woodiana* і *V. acerosus*, перераховані види є звичними компонентами прісноводних малакокомплексів в Україні та її західному регіоні.

Рис. Екземпляри *S. woodiana* з Дунковиці (А) і Пістрялова (Б), передані до музею.

- Аністратенко О.Ю., Дегтяренко О.В., Аністратенко В.В., Фурик Ю.І. 2023. Чужорідні види молюсків в континентальних водоймах України: від першої реєстрації до теперішнього часу. У: Знахідки чужорідних видів рослин і тварин в Україні / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 29. Київ–Чернівці: Друк Арт. С. 15–25.
- Єрмошина Т.В., Павлюченко О.В., Мельниченко Р.К. 2019. Конхіологічна мінливість *Sinanodonta woodiana* (Bivalvia, Unionidae). *Біологія та екологія*. Т. 5 № 2. С. 78–88.
- Сон М.О. 2007. Моллюски-вселенцы в пресных и солоноватых водах Северного Причерноморья. Одесса: Друк. 132 с.
- Юришинец В.И., Корнюшин А.В. 2001. Новый для фауны Украины вид двустворчатых моллюсков *Sinanodonta woodiana* (Bivalvia, Unionidae), его диагностика и возможные пути интродукции. *Вісник зоології*. Т. 35 № 1. С. 79–84.
- Янович Л.М., Пампура М.М. 2011. Новая находка моллюска-вселенца *Sinanodonta woodiana* (Mollusca, Bivalvia, Unionidae) в Украине. *Вісник зоології*. Т. 45 № 2. С. 186.
- Gural R., Gleba V., Gural-Sverlova N. 2019. Danube species *Viviparus acerosus* (Bourguignat, 1862) (Gastropoda: Viviparidae) in Ukraine. *Folia Malacologica*. Vol. 27 No. 3. P. 211–222. DOI: <https://doi.org/10.12657/folmal.027.020>
- UkrBIN. 2025. UkrBIN: Ukrainian Biodiversity Information Network [online]. Available at: <http://www.ukrbin.com> [Accessed 6 February 2025].
- Welter-Schultes F. 2012. European non-marine molluscs, a guide for species identification. Göttingen: Planet Poster Editions. 679 p.

¹ Закарпатська обл., смт Королево

e-mail: basileus_5@i.ua

² Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів

e-mail: gural@smnh.org

ЗМІСТ	CONTENTS
Музеологія * Museology	Стор.
Климишин О. С. Науковий потенціал колекції зозулинцевих у гербарії Державного природознавчого музею НАН України	3
• Scientific potential of the <i>Orchidaceae</i> Juss. collection in the herbarium of the State Natural History Museum of the NAS of Ukraine	
Гураль Р. І., Гураль-Сверлова Н. В. <i>Helix pomatia</i> і <i>H. thessalica</i> (Gastropoda, Helicidae) в малакологічному фонді Державного природознавчого музею НАН України та діагностична цінність окремих конхологічних ознак	15
• <i>Helix pomatia</i> and <i>H. thessalica</i> (Gastropoda, Helicidae) in the malacological collection of the State Natural History Museum of the NAS of Ukraine and the diagnostic value of some conchological traits	
Екологія * Ecology	
Химин О. І., Капрусь І. Я. Вплив віку монокультури дуба червоного на екологічну структуру таксоцену колембол	29
• Impact of red oak monoculture age on the ecological structure of the collembola taxocene	
Сідак С. Ю., Капрусь І. Я. Населення колембол деревних мікрооселищ старовікових лісів Східних Карпат	39
• Collembola population of woody microhabitats of old-growth forests of the Eastern Carpathians	
Білонога В. М., Кияк В. Г. Особливості моніторингу популяції <i>Pinus</i> <i>cembra</i> L. (Pinaceae) у Чорногорі (Українські Карпати)	51
• Approaches to monitoring the population of <i>Pinus cembra</i> L. (Pinaceae) in Chornohora massifs (Ukrainian Carpathians)	
Бриндзя І. В., Гойванович Н. К. Оцінка обізнаності мешканців Львівщини про стан криничної води та її вплив на здоров'я	61
• Assessment of the awareness of the residents of the Lviv region about the state of spring water and its impact on health	
Гойванович Н. К. Нанотехнології в сільському господарстві: вплив «Аватар- 2 органік» на підвищення продуктивності мікрозелені	67
• Nanotechnology in agriculture: influence of «Avatar-2 organic» to enhance microgreen productivity	

- Карпінець Л. І., Лобачевська О. В.** Сезонна динаміка вмісту мінеральних форм нітрогену у пагонах моху *Atrichum undulatum* (Hedw.) P. Beauv. залежно від умов лісових екосистем Українського Розточчя 75
- Seasonal dynamics of the nitrogen mineral forms content in the shoots of the moss *Atrichum undulatum* (Hedw.) P. Beauv. depending on conditions of the Ukrainian Roztochia forest ecosystems

- Кім Н. А.** Зміни активності ферментів антиоксидантного захисту і вмісту ТБК-активних сполук у клітинах мохів лісових екосистем залежно від екологічних умов місцевиростань 87
- Changes of the activity of antioxidant protection enzymes and the content of TBC-active compounds in mosses cells of forest ecosystems depending on the ecological conditions of the growing site

Зоологія * Zoology

- Гриценко В. М.** Осіння міграція білого лелеки (*Ciconia ciconia*) в Україні у 2018-2024 рр. 97
- Autumn migration of the White Stork (*Ciconia ciconia*) in Ukraine in 2018-2024

- Бокотей А. А., Дзюбенко Н. В.** Дослідження та охорона чорного лелеки *Ciconia nigra* L. в Україні: 2017-2024 роки 103
- Study and conservation of Black Stork *Ciconia nigra* L. in Ukraine: 2017-2024

- Андріющенко Ю. О., Федун О. М., Семіроз А. В., Осъмачко О. М.** Деякі особливості перельотів птахів на півночі Українських Карпат у серпні–жовтні 2023 року 115
- Some peculiarities of bird flights in the northern of Ukrainian Carpathians in August – October 2023

- Франчук М. В., Бачук Л. В.** Результати синхронних обліків тетерука євразійського (*Tetrao tetrix*) в Рівненському природному заповіднику в 2013-2023 рр. 137
- Results of synchronous recordings of Black Grouse (*Tetrao tetrix*) in Nature Reserve Rivnenskyi in 2013-2023

- Москаленко Ю. О., Плющ С. О.** Опорна мережа орнітологічного моніторингу Чорноморського біосферного заповідника: нарис історії формування 147
- The core network for ornithological monitoring of the Black Sea Biosphere Reserve: a historical overview of its formation

- Гуштан Г. Г., Любинець І. П.** Загальна чисельність та спектр родин таксоценів панцирних кліщів (Acari, Oribatida) Яворівського НПП 157
- Total density and spectrum of taxocene families of oribatid mites (Acari, Oribatida) on the Yavoriv NNP

- Різун В. Б., Яницький Т. П., Заморока А. М.** *Dixus clypeatus* (P. Rossi, 1790) (Coleoptera, Carabidae) – новий вид і рід для фауни західного регіону України 163
- *Dixus clypeatus* (P. Rossi, 1790) (Coleoptera, Carabidae) – a new species and genus for the fauna of the western region of Ukraine

Ботаніка * Botany

- Кузярін О. Т.** Доповнення до флори Білогорського торфовища (м. Львів) ... 173
- Additions to the flora of the Bilohorshcha peatery (Lviv)

- Дідух Я. П., Розенбліт Ю. В., Кучер О. О., Чусова О. О., Пашкевич Н. А.** Топологічна диференціація рослинності Малого Полісся 179
- Topological differentiation of vegetation of the Male Polissia region

- Борсукевич Л. М.** Флористична структура рослинності класу *Salicetea purpureae* Moor 1958 в Україні 191
- Floristic structure of vegetation of the class *Salicetea purpureae* Moor 1958 in Ukraine

- Горбняк-Юліна Л. Т.** *Crocus heuffelianus* Herb. на території національного природного парку «Подільські Товтри» 201
- *Crocus heuffelianus* Herb. on the territories of the National nature park «Podilski Tovtry»

Короткі повідомлення * The brief messages

- Глеба В. М., Гураль Р. І.** Китайська беззубка *Sinanodonta woodiana* (Bivalvia: Unionidae) у рибогосподарських ставках Закарпатської області 211
- Chinese toothless bivalve *Sinanodonta woodiana* (Bivalvia: Unionidae) in fish ponds of the Transcarpathian region

- Глеба В. М., Гураль-Сверлова Н. В.** *Monacha claustralis* (Gastropoda: Hygromiidae) у Закарпатській області 213
- *Monacha claustralis* (Gastropoda: Hygromiidae) in the Transcarpathian region

Ювілейні дати * Anniversaries

<i>Бокотей А. А., Савицька А. Г.</i> Заходи з вшанування пам'яті Володимира Дідушицького (до 200-річчя від дня народження)	215
--	-----

Хроніка * Current issues

<i>Архіпова Х. І., Вовк О. Б.</i> Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2024 році	219
<i>Дзюбенко Н. В., Савицька А. Г.</i> Виставково-освітній проєкт «Експедиція до Антарктиди»	221
<i>Різун В. Б., Погрібний О. О.</i> XIX львівська ентомологічна школа «Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України» ..	224

Правила для авторів * Rules for authors

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 41

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 41

Українською та англійською мовами

Головний редактор Ігор Ярославович Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка: Олександр Семенович Климишин,
Тарас Михайлович Щербаченко

Адреса редакції:

79008 Львів, вул. Театральна, 18

Державний природознавчий музей НАН України

тел.: +38(032)2357002; e-mail: editorship@smnh.org, trilobit6@gmail.com

<https://science.smnh.org>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 18,4. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено в Лабораторії природничої музеології
Державного природознавчого музею НАН України
Друк ТзОВ «Простір М» 79000 Львів, вул. Чайковського, 8